

KIYISAL ALAN PLANLAMA DERSİ

1. HAFTA

“kıyı, kıyusal alan kavramlarının tanımı, kıyusal alanların önemi”

Sanayi devrimini izleyen süreçte kentler de hızla büyümüşür. Kentlerdeki hızlı büyüme kentsel alanlarda birçok olumsuz etkiye sebep olmuştur. Bu olumsuzluklar içerisinde kentte yaşayan insanlar kendilerine yeni mekân arayışına girmişlerdir. Özellikle kıyı yerleşimleri farklı özellikleri sayesinde insanların gözde dinlenme yerleri arasında başta gelmektedir. Ancak plansız ve hızlı büyüme buralarda da olumsuz etkilere sebep olmuştur. Kıyı alanlarının plaj, promenad ve rekreasyon amaçlı düzenlemeleri kentliler tarafından yoğun olarak kullanılmaya başlanılmıştır. Daha önce var olmayan ancak değişen şartlarla birlikte ortaya yani kullanım olanakları çıkmıştır. Bunlardan birisi de kent plajlarıdır (Aksoy, 2006).

Kent plajları kıyı yerleşimlerinde plaj alanı boyunca uzanan, içerisinde promenad yolu, spor aktiviteleri, bitkisel materyal, bisiklet yolları, oturma elemanları, ihtiyaç kadar duş ve wc ile alışveriş imkanlarını içerisinde bulunduran kompleks bir düzenleme olarak yeni ortaya çıkmış bir kavramdır. Bu kompleks düzenleme içerisinde ticari aktivite alanları sadece ihtiyaç kadar olmalıdır. Genellikle halk kullanımına açık olması gereken kent plajları sürdürülebilir kıyı planlama ilkeleri doğrultusunda tasarlanmalıdır. Kent plajları günümüzde dinlenme ve boş vakit geçirme yerlerinden birisi olarak görülmektedir. Kent Plajlarının tam olarak tanımlanabilmesi için bazı parametrelerin bir araya gelmesi gerekmektedir. Kent plajlarını açıklamak için öncelikle bu parametrelerin neler olduğunu incelemek ve açıklamak gerekmektedir. Kent plajları, kumsal ve yakın çevresindeki bir düzenleme olması dolayısıyla kıyıyı, yapılan düzenlemenin özelliklerini benzer ve farklı yönleri saptamak amacıyla rekreasyon ve turizmi incelenmek gerekmektedir. Bu kavramlar kent plajları ile doğrudan ilişkilidir (Aksoy, 2006).

Kıyılar, sahip oldukları çeşitli doğal, ekonomik ve rekreasyonel özellikleri nedeniyle değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Kıyıların değişik yönlerden sahip olduğu önem, süreç içindeki bilinçlenmeyle birlikte artmış ve yapılan tanımlamalar da değişik boyutlarda ele alınmıştır (Sayan 1991).

KIYISAL ALAN PLANLAMA DERSİ

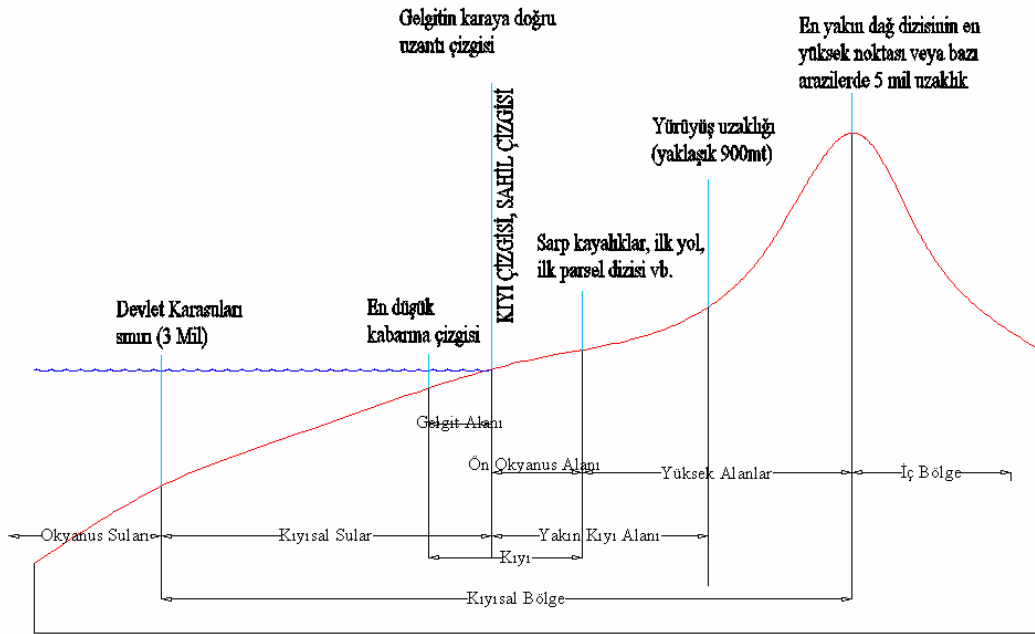
1. HAFTA

“kıyı, kıyısız alan kavramlarının tanımı, kıyısız alanların önemi”

Fiziksel olarak kıyı tanımlanacak olunursa; Büyük sözlükler kıyıyı “Kara ile suyun birleştiği yer.” (Türk Dil Kurumu, 2006) olarak tanımlamışlardır. Kıyının su ve kara parçasından oluşan yüzeyel boyutunu ortaya koyan bu tanımlamalar dar kapsamlıdır.

Daha ayrıntılı bir tanımlama yapılacak olursa “kıyı; deniz, doğal ve yapay göl ile akarsuların çevresini kuşatan, dalga, akıntı ve rüzgar işlevleri ile oluşturulan kumluk, çakıllık, taşlık, bataklık ve kayalık kara alanları ile saz gibi su bitkilerinin yetiştiği sığ su alanıdır” (Hakyemez 1987).

Fiziksel olarak bir kıyısız bölge birçok alt bölgeden oluşur. (Şekil 1) Bu bölgelere ilişkin tanımlamalar da kıyıların kapsamalarını ortaya koymaktadır (California Coastal Zone Conservation Commission 1975).

Şekil 1. Kıyılara ait bölgeleme.

- Gelgit (Alçalma-Kabarma) alanı: En düşük kabarma çizgisinden kıyı çizgisine kadar uzanan ve bir takım haliçlerle kıyısız ıslak alanları da içeren bölgedir. (Burada karaya doğru ilerleme gelgitin şiddeti ile doğru orantılıdır.)

KIYISAL ALAN PLANLAMA DERSİ

1. HAFTA

“kıyı, kıyısız alan kavramlarının tanımı, kıyısız alanların önemi”

- Ön okyanus alanı: Kıyı yönünde sahili ve üst kabarma çizgisi üzerindeki kayalıkları da içermek koşuluyla, yakınındaki veya yanı başındaki sarp kayalıklara ve yarlara kadar olan bölgedir.
- Okyanus Suları: Devlet kara suları sınırının ilerisinde okyanusa doğru olan sulardır. Bu bölge milletler hukukunda “tarafsız bölge” olarak adlandırılmaktadır.
- Kıyısız Sular: Kıyı çizgisinden deniz yönünde, devlet kara suları sınırına kadar olan sulardır.
- Kıyı Çizgisi: Kara ve deniz arasındaki gelgitin kara yönündeki yükselme çizgisi ile çıkan çizgidir. (terim düzensiz olarak kara yönünde etkin olarak kullanılan alanı tanımlamak içinde kullanılmaktadır.)
- Yakın Kıyı Alanı: Kolay yürüyüş uzaklığı içinde ve genellikle kıyı çizgisinden 900 mt. Uzaklığa kadar olan bölgedir.
- Yüksek Alanlar: Ön okyanus alanından genellikle kıyısız zon sınırına kadar uzanan bölgedir.
- Kıyısız Bölge (Zon): Devlet kara suları sınırı ile en yakın kıyısız dağ silsilesinin en yüksek noktası arasında kalan tüm bölgedir.
- İç Bölge (Inland, Hinterland): Kıyısız bölgenin dışında kalan ve kara yönünde ilerleyen alanlardır.

Verilen tanımlamalara göre kıyı, “gelgit alanı ve ön okyanus alanının birleşmesinden oluşan bölgedir; yani suların en alçak olduğu çizgiden, en yüksek olduğu çizgiye ve onun üzerindeki kayalıklar ve yarlara kadar olan bölgedir.

Kıyı; deniz, göl ve akarsuların kamu mallarından sayılması zorunluluğu yüzünden birçok ülkede halkın yararlanmasına açık, özel mülkiyete konu oluşturamaz niteliktedir. Deniz ve akarsular gibi kamu hizmetine ayrılmaya gerek kalmayacak şekilde, doğal kamu malı sayılmaktadır. Deniz, göl ve akarsuların niteliklerine uygun olarak herkesin yararlanmasına açık tutulabilmesi, ancak kıyıların aynı nitelikte kabul edilebilmesiyle olasıdır (Sayan 1991).

KIYISAL ALAN PLANLAMA DERSİ

1. HAFTA

“kıyı, kıyısız alan kavramlarının tanımı, kıyısız alanların önemi”

Kaynaklar

- Aksoy, C. O., 2006. Kent Plajları ve Tasarım Kriterlerinin İrdelenmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Basılmış Yüksek Lisans Tezi. Danışman: Prof. Dr. Mükerrerem ARSLAN.
- Sayan, M.S. 1991. Antalya Kenti Kıyı Bandının Gezi Alanı Olarak Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Türk Dil Kurumu, 2006. Kıyı. Web sitesi: www.tdk.org.tr. Erişim Tarihi: 2006.
- Hakyemez, D., 2006. “Kıyılarımızın sorunu: Tanımsızlık” adlı yazı, Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı: 230, Ankara.
- California Coastal Zone Conservation Commission 1975. p.423 – 425. Documents and Publications Branch, California.